

La Cera

Butlletí del Cercle d'Estudis Històrics de Sant Llorenç Savall

Número 12 - juliol de 2009

Les ceràmiques prehistòriques de Sant Llorenç Savall

La segona República, 1931-1936

- Homenatge al mestre Gras
- Maleïts impostos
- I tu, què en saps de l'Hipogeu de plaça?

Masos rehabilitats

Constatem amb goig que a diferents masos del nostre poble s'hi duguin a terme obres de rehabilitació i agençament que permetran la seva continuïtat com a testimonis de la història llorençana.

Hem de felicitar-nos perquè la iniciativa i la sensibilitat dels seus actuals propietaris retorni a aquestes antigues construccions que estructuraren el nostre terme municipal, la seva fesomia i, alhora, es dotin de les comoditats pròpies dels temps actuals que els facin, de nou, habitables.

Salvat l'Agell, al nucli urbà del poble, el mas Ponçferrer és ara objecte d'obres de rehabilitació que afecten al conjunt de la construcció, tant l'ala de migdia que havia iniciat un evident deteriorament, com la resta del mas.

També es duen a terme obres de millora als masos Vilatersana i a Salallasera de l'antiga parròquia sufragània de Sant Feliu de Vallcàrcara. Enhorabona!

Si en altres temps l'abandó dels masos facilità el seu ràpid enrunament i l'espoli de les seves pedres mestres, manta vegades reutilitzades en altres construccions "d'estil rural".

ara contemplem admirats com aquests cairons, portals adovellats o finestrals tornen a lluir en l'indret on foren concebudes.

En un número anterior de la revista elogiarem la restauració acurada de La Busqueta per la família Grau, el mateix podíem dir de La Roca per part de la família Margenat, del Romeu pels Casas, de Can

Sallent pels Codina, de l'Armengol per la família Vall-honrat, de Comapregona, Comadran, o de les intervencions públiques fetes per la Diputació al Marquet de les Roques o per l'Ajuntament al Marquet de l'Era.

Juntament amb aquests masos que han deixat de fer la seva funció tradicional, tenim encara masos com Les Oliveres de la Vall d'Horta que continua el treball agrícola secular, el Genescà dedicat a l'activitat pecuària, o altres com Can Brossa i Comabella dedicats a la restauració o el Galí a hostatgeria.

En alguns l'afany restaurador arribà tard, com en el cas de Collmonner, i molts d'altres presenten vestigis enrunats disseminats per tot el terme. Tot aquest patrimoni arquitectònic, però també històric i ambiental, és d'una gran vàlua i caldria que fos catalogat i protegit per la llei, a fi d'evitar-ne la desnaturalització i l'espoli.

Fa un any que com a entitat participarem amb entusiasme en l'encàrrec de recopilació del patrimoni de Sant Llorenç fet per la Diputació a una professional. Fa temps que no sabem res d'aquests treballs ni de la seva posterior i lògica inclusió en un catàleg de protecció patrimonial de Sant Llorenç Savall.

Ens plauria molt que juntament amb l'esforç i la sensibilitat que manifesten els particulars, la iniciativa pública continués el camí iniciat per tal de que ben aviat el patrimoni monumental: arqueològic, arquitectònic, artístic i paisatgístic fos objecte d'una acurada protecció com a garantia de salvaguarda per al futur.

La segona República

Llibertat, democràcia, autonomia

La segona república fou la primera experiència de democràcia política en la societat espanyola de masses del segle XX. Els sectors marginals pel sistema polític de la Restauració, tingueren l'oportunitat de defensar els seus interessos i propostes. Els treballadors varen poder eixamplar els seus drets socials.

Les eleccions municipals de 12 d'abril de 1931, tingueren un caràcter plebiscitari a la majoria de ciutats d'Espanya, on els resultats foren una clara victòria de les opcions republicanes. L'esclatant triomf republicà comportà el canvi de règim, amb l'exili del rei Alfons XIII de Borbó i dels principals líders monàrquics.

Dos dies després, el 14 d'abril, es proclamà la II República Espanyola presidida per Aniceto Alcalà-Zamora, mentre que hores abans, a Barcelona, Francesc Macià i Llussà proclamà la República Catalana. Es formà un Govern provisional a l'estat de majoria republicano-socialista, presidit pel liberal Manuel Azaña. A Catalunya Macià presidí el govern provisional de la Generalitat.

Per un sol vot

A Sant Llorenç les eleccions municipals del diumenge 12 d'Abriil celebrades a les escoles nacionals, foren força controvertides. Dels 382 vots emesos (recordem que aleshores només votaven els homes majors de 21 anys), 191 vots foren per la candidatura de la dreta, formada per ordre alfabètic i encapçalada per Josep Garriga i Pobla, mentre que els altres 190 vots, només un de menys, anaren per la candidatura amb gent d'esquerres, encapçalada per Llorenç Caba i Valls. Hi hagué un sol vot en blanc, i es presentaren diverses impugnacions dels procuradors dels candidats de la llista perdedora, especialment sobre l'actitud del president de la mesa electoral, el secretari municipal Ignasi Serratos.

Es diu que el vot decisiu per decantar la balança electoral, fou el del rector, mossèn Josep Espinal, a qui els guanyadors anaren a cercar a la rectoria per acompanyar-lo a votar. La disputa electoral era

tan forta que, les candidatures portaven a votar al poble a llorençans residents fóra de la vila. Els amagaven la nit anterior a casa per evitar que els de la candidatura rival coneguessin la seva presència. Les candidatures controlaven a fons llurs votants, i els resultats finals ja es coneixien fins i tot abans d'obrir les urnes.

Els nou regidors electes fóren Josep Garriga, Jaume Llorca, Llorenç Mirapeix, Enric Oliver, Valentí Rossell i Llorenç Serratusell per les dretes majoritàries, i Llorenç Caba, Pere Sunyer i Ramon Gibert per les esquerres. Quedaren sense entrar a l'Ajuntament Francesc Rius, Valentí Droquet i Jaume Cot, membres de la candidatura perdedora. Llorenç Mirapeix i Canal conegut com a "Xocola-

Llorenç Mirapeix i Canal.

ta", un catalanista de la Lliga, seria elegit Alcalde amb els sis vots dels seus coreligionaris que formaren l'Ajuntament -mentre que els electes de la llista perdedora no acudiren a la sessió de constitució.

CARRERAS

A l'avinguda Catalunya, 29

Llibres, diaris, revistes, reprografia, targes de telèfon...
... i tot allò que necessiteu per a estudiar o recrear-vos.

Col·labora desinteressadament
en la difusió de la nostra revista. GRÀCIES

lacera

Bulletí de l'entitat LACERA
(Cercle d'Estudis històrics
de Sant Llorenç Savall)

Adreça postal: C/ Canigó, 15
08212 Sant Llorenç Savall

Any VI, núm. 12
Juliol de 2009

Preu: 3 €

Direcció i realització:
Jaume Valls i Vila

Redactors: Ignasi Catalán, Joan Jané,
Jaume Valls, Albert Vicens

Administració: Albert Vicens

Fotografies: Albert Vicens, Jaume Valls,
Arxiu Lacera, Famílies Solà i Mirapeix.

Disseny: a l'abrega

“Fervor” republicà

Arreu del país l'adveniment de la República, tant esperada per les forces de progrés, que havien establert el pacte de Sant Sebastià (1930), se celebrà amb grans demostracions d'adhesió popular.

A Sant Llorenç, malgrat que les dretes havien guanyat les eleccions, l'entusiasme pel nou règim republicà fou palès. Una crònica del diari “La Vanguardia” del diumenge 19 d'abril, explica que trobant-se a l'Ajuntament l'Alcalde Tomàs Solà i Parera i el secretari Francisco C. Rodríguez Rocher, van presentar-se els regidors electes per la majoria manifestant que la República quedava proclamada a la vila, i invitant l'Alcalde a lliurar-los el comandament, cosa a la que el Sr. Solà accedí gustosament, aixecant-se'n acta que fou tramesa personalment al President de la Generalitat Francesc Macià. Diu també aquesta crònica que amb motiu del canvi de règim se celebraren grans manifestacions pels carrers del poble amb una multitud (!) que arborava banderes republicanes.

L'Ajuntament, les escoles i altres edificis públics, així com el Casal Republicà Català (antiga Casa Ramon) lluien les senyeres catalana i republicana.

Una altra crònica del mateix diari, aquesta del 29 d'abril, explica que seguia l'entusiasme al poble. Les senyeres republicana i catalana continuaven onejant al Casal de la Unió Ciutadana Republicana Federal (antiga Casa Ramón) i a les escoles nacionals. També explica que membres tant de l'Ajuntament com de la Unió Ciutadana Republicana Federal, visitaren al nou Governador Civil Lluís Companys, per ratificar-li la seva adhesió, i que així mateix l'industrial i “entusiasta republicà” Joan Sisquella havia regalat a l'Ajuntament i al Centre Republicà sengles quadres (pin-tures) amb el símbol de la República.

Els primers acords del nou Ajuntament republicà, presidit per Llorenç Mirapeix, foren els de declarar fill il·lustre de la vila al caputxí Maties Solà i Farell, nomenat recentment bisbe de Colofon (Nicaragua) i donar el seu nom al carrer de Alta Creu de Pedra, i desautoritzar amb fermesa els consistoris de la Dictadura, en la crítica dels quals havien basat la campanya electoral.

Eleccions a les Corts constituents

El 28 de juny se celebraren, a tot Espanya, les eleccions a les Corts Constituents de la II República, que consolidaren en el poder a les forces republicanes d'esquerra (amb 116 diputats socialistes, 60 radicalsocialistes....) A Catalunya es produí el triomf d'Esquerra Republicana de Catalunya a totes les circumscripcions.

El 2 d'agost de 1931 el poble català plebiscità l'Estatut d'Autonomia redactat a Núria amb un 98% de vots a favor, i un 75% de participació electoral. A Sant Llorenç els resultats foren diàfans: dels 450 electors censats en votaren 404, tots ells unànime-ment a favor de l'Estatut.

Amb motiu de la Festa Major del 10 d'agost s'aixecà una tribuna a la façana de l'Ajuntament i un enllumenat extraordinari. Es catalanitzaren els rètols d'entrada al poble i es donà el nom de

la República a la Plaça Major; el de Francesc Macià al carrer de Sant Llorenç i el de 14 d'abril al tram urbà de la carretera de Llinars.

El 9 de desembre de 1931 les Corts espanyoles aprovaren la Constitució de la II República. Una constitució de signe progresista en la qual Espanya es definia com a una “Republica de trabajadores de todas las clases”. Per primera vegada l'estat es declarava laïc i admetia la llibertat de cultes.

La República a Sant Llorenç

Com hem descrit a Savall el 12 d'abril de 1931 guanyaren les dretes pel “canto d'un duro”. És a dir que el govern municipal anava amb el pas canviat, a contracorrent, respecte a les majories republicanes d'esquerra de Catalunya i d'Espanya.

Un dels primers acords de l'Ajuntament republicà (en la sessió del 15 de maig de 1931), fou impugnar i posar en qüestió davant del Governador Civil les obres realitzades per a la portada d'aigües i el préstec de 150.000 pta que havien demanat per finançar les obres al Banco de Crédito Local de Espanya. Acusaren els “pupins” de gastarse 10.000 duros en foradar la muntanya sense cap resultat. Aquell any 1931 s'inaugurà el pont de Ponsferrer, construït sobre el riu Ripoll; es creà la Junta de Beneficència formada per quatre homes i quatre dones (potser la primera vegada que les dones accedien a llocs de direcció), i es contractà la concessió de l'enllumenat públic amb l'empresa Energia Elèctrica de Catalunya.

Allegoria de l'Estatut.

L'any 1932 es reformà l'església parroquial, amb donatius dels feligresos, i es donà el nom de Filomena Roca (que cedí els terrenys per a les escoles) al carrer situat entre els de Sant Feliu i Vapor. També els nois de l'Escola Nacional anaren de visita a Barcelona amb el mestre Josep Gras al capdavant. L'Ajuntament s'adherí a la Federació de Municipis, a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, a l'homenatge a Jacinto Benavente i Ignasi Iglesias, i participà l'11 de setembre amb una corona en l'ofrena floral al monument a Rafael de Casanova de Barcelona.

També portà a terme la construcció del clavegueram de diversos carrers, mentre la Generalitat es feia càrrec de l'urbanització de la travessia urbana de la carretera de Llinars amb una amplada de 10 metres (6 de calçada i 4 de vorera).

El 9 de setembre de 1932 les Corts Espanyoles aprovaren, amb retalls, després d'un agre debat, enverinat per l'actitud de la dreta espanyolista, l'anhelat Estatut d'autonomia de Catalunya.

En conseqüència, el 18 novembre se celebraren les primeres eleccions al Parlament de Catalunya. ERC obtindria una clara victòria assolint 57 dels 82 escons, per 15 de la Lliga, i 5 de la USC (Unió Socialista de Catalunya). El 6 de desembre el novell Parlament elegí a Francesc Macià com a primer President de la Generalitat recuperada, mentre que Lluís Companys i Jover era elegit president del Parlament.

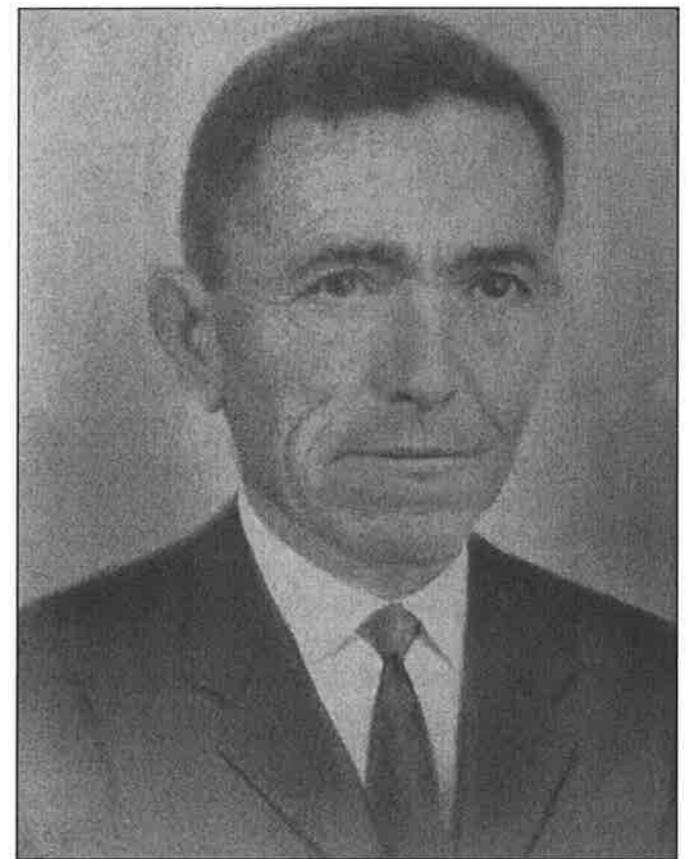
Les esquerres s'organitzen

Segons els informes que es conserven a l'Arxiu Municipal de l'any 1933, la Unió de Rabassaires aplegava 62 afiliats, i el Centre d'Esquerra adherit a ERC a 50 membres.

L'1 de març de 1933 es constituí a Sant Llorenç l'associació “Centre d'Esquerra de Catalunya” i establí la seu social al cafè del carrer de Vic, número 1. En Jaume Daví i Pobla, conegut com “el vell peça”, en presidia la comissió organitzadora. Un mes després, -quan el col·lectiu ja comptava amb 50 associats-, el 2 d'abril, aprovaren els estatuts i elegiren la primera junta directiva, presidida per Climent Vilatersana i Turell, amb Pau Patau i Osul com a vice-president; Ramon Aymerich i Rius de tresorer; Ramon Grau i Rovira, secretari; i Joan Riatós i Francàs, Joan Jou i Serratusell i Pere Salabert i Vinyets, com a vocals.

De les activitats d'ERC hem conegut la reunió del 7 d'abril de 1934, en la commemoració del tercer aniversari de la proclamació de la república, acte celebrat a la nova seu del partit, situada al carrer de la Diputació (ara Llevant) nº 12. També hem pogut documentar que l'any 1935 el president local era en Joan Pareira i Daví, de “Cal Sastre dels Bous”, el qual seria substituït, l'any 1936, per Llorenç Serratusell i Rovira.

L'any 1933 es fundà a Sant Llorenç el Sindicat Únic de treballadors de la CNT. En Llorenç Brossa i Utset en fou elegit president. El 28 d'octubre el sindicat celebrà un míting entre estrictes normes de seguretat. Un mes i mig després, el dia 11 de desembre, i a raó d'un ban sobre l'ordre públic ordenant la clausura dels sindicats únics, la guàrdia civil procedí a tancar la seu de

Francesc Solà i Ollé “el Cisco”, de la Unió de Rabassaires.

Sant Llorenç Savall. Aquesta ordre de clausura no s'aixecà fins el 23 de gener de 1936, quan el sindicat únic el presidia Josep Castella i Ros, el “Rosset”.

La portada d'aigües

El projecte municipal de més volada de l'Ajuntament republicà presidit per Llorenç Mirapeix, fou el de la portada d'aigües al nucli urbà des del brollador de la Font de l'Alzina, a la Vall d'Horta. El projecte va estar dirigit per l'enginyer barceloní Santiago Rubió i Tudurí, i l'inicià el Consistori de la Dictadura que presidia l'Alcalde Pau Valls i Gall, però les obres es ralentiren per falta dels permisos necessaris. El març de 1933 la Divisió hidràulica del Pirineu oriental autoritzà l'Ajuntament a llevar un cabal de fins a 2.5 litres per segon de la Font de l'Alzina i també accedí a la municipalització del servei de portada i distribució d'aigües a la població.

Amb aquestes autoritzacions la construcció de la canalització d'uns 3.5 km de llargada amb tubs d'uralita, una vegada acabades les rases, va obtenir una embranzida definitiva. L'Ajuntament va establir un conveni amb els pagesos usuaris de les aigües de la riera d'Horta, que obtingueren garanties i indemnitzacions.

L'esperada arribada de l'aigua al poble encara tardaria, es produí a mitjan juliol de 1934, i les connexions als habitatges particulars iniciades la tardor d'aquell any, continuarien duent-se a terme durant la guerra civil.

El bienni negre

El 19 de novembre de 1933 se celebraren les segones eleccions a Diputats a Corts de la República i per primera vegada a Espanya, d'acord amb la nova Constitució, votaren les dones. Sorprenentment i degut potser a la crisi econòmica, les dretes obtingueren una àmplia victòria al conjunt d'Espanya, davant la divisió de les esquerres. Llavors es formà un govern presidit pel radical Alejandro Lerroux.

El dia de Nadal de 1933 moria el President Francesc Macià, i l'1 de gener de 1934, Lluís Companys i Jover fou elegit pel Parlament, nou president de la Generalitat.

El 14 de gener de 1934 se celebraren eleccions municipals a Catalunya. Les esquerres guanyaren a 580 municipis, i les dretes a 422. A Sant Llorenç es produí una àmplia victòria de la dreta, ara agrupada en la candidatura "Agrupació Popular" que gairebé quadruplicà en vots (452 per 122) a la candidatura formada per Esquerra Republicana i la Unió de Rabassaires, mentre que una tercera opció, el grup de "Coalició Popular i Administrativa", encapçalat per Josep Armengol i Casanovas, amb Llorenç Caba i Valls i Francesc Olivé i Cadafalch, a la candidatura, obtingué tan sols 20 sufragis.

Els regidors electes foren Jaume Pujol i Patau, Joan Valls i Genescà, Josep Bellsolà i Puig, Manuel Calvet i Oliver, Ramon Llorca i Llorca i Francesc Cadafalch i Agell, per l'Agrupació Popular; i Valentí Droguet i Moratons (ERC) i Francesc Solà i Ollé (URC) per la coalició d'ERC i UR., mentre que els altres candidats d'aquesta coalició: Pere Jou i Manyosa (ERC), Ramon Aymerich i Rius, Llorenç Oliveras i Cot i Pere Sunyer i Ponsa que completaven la candidatura, quedaren fóra de l'Ajuntament.

Des del primer moment els regidors de la minoria Droguet i Solà, el primer d'ERC i l'altre de la Unió de Rabassaires, deixaren clar que desautoritzaven la filiació esquerrana de cap altre conseller elegit, en clara referència a les veleïtats de l'Alcalde popularista Jaume Pujol conegut per "Camanegra".

Jaume Pujol i Patau seria escollit Alcalde, i "regiria la vara" fins el 20 d'octubre de 1934, en que arran dels "fets d'octubre", fou destituït per ordre governativa. Seria reposat en el càrrec el 17 de febrer de 1936, Alcaldia que exerciria fins el sollevament militar de juliol de 1936.

Les principals realitzacions d'aquell segon Ajuntament republicà foren la supressió dels abeuradors públics de la Plaça de la República i del carrer de Barcelona, i l'acord d'instal·lar set fonts públiques distribuïdes pel poble, la portada d'aigües potables ja esmentada i la reglamentació per a la distribució de l'aigua als domicilis (5/IX/1934).

El 21 de març de 1934 el Parlament de Catalunya aprovà la Llei de Contractes de Conreu, llei que garantia la propietat als treballadors de la terra, però aquesta norma rebutjada per la Lliga, fou anul·lada per inconstitucional el 8 de juny, mitjançant una sentència del Tribunal de Garanties de la República. Els diputats catalans abandonaren llavors les Corts espanyoles, i es produí una forta crisi entre els governs de l'Estat (dreta) i de Catalunya (esquerra). La lluita de classes en l'àmbit agrícola, era al darrer d'aquest conflicte.

Lluís Companys i Jover, segon president de la Generalitat de Catalunya.

El descontentament dels treballadors industrials per raó de la crisi econòmica, se sumà a la divergència entre Catalunya i Espanya, i tot plegat, motivà la desafecció vers la jove República.

Els fets d'octubre de 1934

El Govern de Madrid fou cada vegada més presoner de les dretes anticatalanes. Com a reacció per l'entrada de la CEDA (la "Confederación Española de Derechas Autónomas" liderada per José María Gil-Robles) al govern d'Espanya presidit encara pel líder radical Alejandro Lerroux, la UGT a tot Espanya i, a Catalunya, l'Aliança Obrera (formada per la poderosa CNT i la UGT), declararen el dia 5 d'octubre la vaga general. Lerroux proclamà llavors l'estat de guerra. La revolució obrera triomfaria a Astúries, Catalunya i Euskadi.

A Barcelona, el 6 d'octubre, el President Lluís Companys proclamà l'Estat Català dins la República Federal Ibèrica, i trencà les relacions amb Madrid. Sufocada la revolta per l'exèrcit, el Govern de la Generalitat fou empresonat, així com molts dels ciutadans participants en la revolta. Ho foren tant a la presó Model, com en diversos vaixells-presó (Uruguay, Argentina,...) ancorats al port de Barcelona.

El conflicte rabassaire seria un dels detonants de la revolta. A Sant Llorenç es proclamà també l'Estat Català hissant-se la bandera estelada al balcó de l'Ajuntament. Carles Rodríguez Pardo, oficial major de l'Ajuntament i articulista al diari "La Humanitat", seria acusat després de la guerra civil pels franquistes de ser l'autor d'aquesta acció.

Substitució de l'Ajuntament electe

Segons el llibre d'actes de l'Ajuntament a les 4 de la tarda del dia 20 d'octubre de 1934 es personà el Comandant militar del partit judicial de Terrassa, Miquel Morales, per comunicar el cessament dels seus càrrecs a l'Alcalde i els regidors electes, que es retiraren. Tot seguit nomenà Alcalde-gestor a Josep Armengol i Casanovas el qual seguidament prengué possessió del càrrec.

El 2 de gener de 1935 el Govern de l'Estat suspenia en les seves funcions a la Generalitat i el Parlament de Catalunya. El 26 d'abril de 1935, un Decret del Governador General de Catalunya Pich i Pont (del Partit Radical), nomenat president de la Comissió Gestora de la Generalitat, aixecà l'estat de guerra i restablí la formació dels Ajuntaments amb els consellers electes en les darreres eleccions municipals del 14/1/1934 "que no haguessin estat suspesos, separats o substituïts com a conseqüència de la seva participació en els fets revolucionaris del 6 d'octubre".

El 2 de maig de 1935, seguint l'ordre de 26 d'abril, es nomenaren els següents vuit regidors: Joan Valls i Genescà (que fou escollit Alcalde), Joan Pla i Pelegrí (Alcalde Zon), Francesc Cadafalch i Agell (Alcalde 3er), Miquel Calveras i Dalmau, Manuel Calvet i Oliver, Valentí Rosell i Galí, Joan Sallent i Bellavista, i Jaume Valls i Valls (Dipositari).

Pocs dies després, el 13 de maig, Joan Pla i Jaume Valls, dimitiren el càrrec, i foren substituïts per Josep Armengol i Casanovas i Llorenç Caba i Valls, respectivament, Llavors Valentí Rosell substituï Joan Pla com Alcalde segon.

Aquest Ajuntament "gestor", nomenat "a dit", adoptà alguns acords curiosos, com el de posar un nou rellotge al campanar de l'església, instal·lar el telèfon a la caserna de la guàrdia civil, situada en un edifici cedit per Pau Valls i Gall, o contribuir amb 25 pta. a la campanya de restauració del Monestir de Poblet. A final de 1935 només assistien a les sessions l'Alcalde Joan Valls i els regidors Caba, Calveras, Calvet i Rosell.

L'1 d'agost de 1935 les Corts espanyoles aprovaren una llei de "contrareforma" agrària.

Una situació política i social inquietant

La situació l'any 1936 era d'evident crispació social i política, motivada -sens dubte- per un excès d'expectatives ciutadanes posades en la República.

A Catalunya i a tot l'Estat les organitzacions polítiques i socials es mobilitzaren per participar en les eleccions generals de febrer de 1936 que, atès el clima de crispació existent, es plantejaren com un autèntic plebiscit entre dretes i esquerres, temeroses aquestes de l'ascens del feixisme a Europa. Es formaren dos blocs antagònics que a Catalunya s'anomenaren Front Català d'Ordre, la dreta liderada per Francesc Cambó, i Front d'Esquerres de Catalunya, l'opció encapçalada per Lluís Companys, llavors empresonat, -com tot el Govern de la Generalitat-, a conseqüència dels fets d'octubre.

Les esquerres llorençanes també participaren d'aquesta agitació. Així ERC celebrà el 25 de gener, a les nou del vespre, un

mítting massiu al cafè Pompeya (l'antiga casa Runadí), situat al carrer de Vic, 14. L'acte fou convocat amb el lema "Pel triomf de la justícia i de la llibertat. Per l'alliberament dels milers de germans empresonats", amb la participació dels oradors Joan Puigarnaus, Miquel Palet, Josepa Martín i Josep Fontbernat, -aquest darrer diputat al Parlament de Catalunya-. Al mítting, -d'acord amb l'informe de l'Alcaldia-, hi participaren unes 400 persones, sense que es produís cap incident. Llorenç Serratusell i Rovira, en qualitat de president local d'ERC fou qui comunicà el dia 21 a l'Ajuntament la convocatòria de l'acte.

El 8 de febrer, tot just recobrada la legalitat, el Sindicat Únic de la CNT convocà al poble un mítting, també al cafè Pompeya, que finalment, després de moltes gestions, fou autoritzat. Els oradors cenetistes foren en "Carrenyo", en "Xena", en Pérez i en Joan Garcia Oliver (definit per l'autoritat com "anarquistas libertarios"). El mítting pretenia blasmar l'ascens del feixisme i manifestar-se contra la pena de mort.

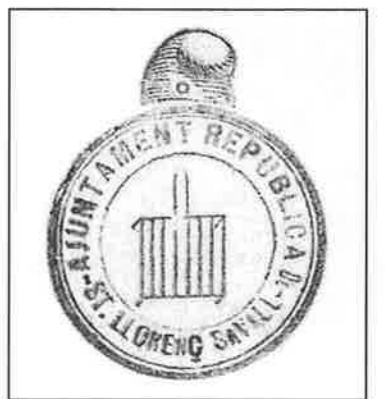
Les eleccions de febrer de 1936

A les eleccions a diputats a Corts del 16 de febrer de 1936 s'imposà a tot l'Estat el "Frente Popular", la coalició d'esquerres, amb 278 diputats electes, per només 134 del "Frente Nacional". A Catalunya el Front d'Esquerres de Catalunya obtingué 700.403 vots per només 483.791 del Front Català d'Ordre. A Sant Llorenç guanyà el Front Català d'Ordre, la dreta coalitzada, amb 465 vots per tan sols 353 del Front d'Esquerres. Dels pobles de la comarca només als petits municipis de Gallifa, Relinars, Vacarisses i Matadepera guanyaren també les dretes.

El Front d'Esquerres, vencedor a les ciutats, posà l'accent en l'amnistia per als presos polítics arran dels fets del 6 d'octubre, i també reposà en els seus càrrecs els Ajuntaments electes el 14/1/1934. Manuel Azaña formà govern a Espanya i Lluís Companys assumí novament la presidència de la Generalitat, per a la qual havia estat elegit.

Reposició de l'Ajuntament electe

L'endemà de les eleccions generals, el 17 de febrer de 1936, l'Ajuntament popular tornà a prendre possessió dels càrrecs pels que fou elegit el gener de 1934. Jaume Pujol i Patau es feu càrrec de l'Alcaldia amb els consellers Joan Valls i Genescà, Ramon Llorca, Josep Bellsolà, Manuel Calvet, Francesc Cadafalch de la seva

La gorra frígia, símbol republicà, va ser incorporada al segell de l'Ajuntament dels primers temps de la República.

llista, i Valentí Droguet i Francesc Solà com a representants de les esquerres (ERC-UR).

El 26 de febrer el govern de la República restablí la Generalitat i el Parlament de Catalunya. El Consistori llorençà anà a Barcelona el dia 1 de març a la recepció popular organitzada amb motiu del retorn de la presó dels membres del Govern de Catalunya i d'altres presos polítics amnistiats. L'endemà, el 2 de març, el Govern de la Generalitat, presidit per Lluís Companys, restablí la Llei de Contractes de Conreu i s'accelerà el traspàs de serveis des de l'Estat, que eren previstos a l'Estatut.

Finalment a Sant Llorenç el Sindicat Únic pogué celebrar, un míting d'afirmació sindical al cafè Pompeya. Els oradors anunciats fóren Manuel Simó, José Cuevas, en Pérez àlies "Cambina" i en Bonaventura Durruti, de la línia faïsta de la CNT.

En la sessió municipal del 3 d'abril dimití l'Alcalde segon Joan Valls i Genescà, essent substituït per Valentí Droguet. També es produí un canvi de secretari: Francesc C. Rodríguez i Rocher i l'oficial major Carles Rodríguez i Pardó, permutaren lllurs places amb Segimon Serra i Arboix, secretari de l'Ajuntament de Premià de Mar.

Manuel Azaña, President de la República

El 26 d'abril s'escolliren els compromissaris per a elegir el President de la República. A les principals circumscripcions de Catalunya i d'Espanya tornaren a triomfar les esquerres amb rotunditat. A Sant Llorenç guanyaren les dretes amb la candidatura encapçalada per Joan Ventosa i Calvell, de la Lliga, que obtingué 195 vots, per només 180 de la llista d'esquerres liderada per Ramon Almeda. El 16 de maig Manuel Azaña fou elegit nou President de la República Espanyola.

El 13 de juny el Parlament de Catalunya amb majoria d'ERC, inhabilità els parlamentaris de la Lliga per la seva actitud després dels fets d'octubre de 1934. A mitjan juliol el sollevament militar a l'Àfrica feu esclatar la terrible guerra civil dels tres anys.

Els dos blocs ideològicament antagònics que s'havien configurat en la democràcia republicana, dirimirien les seves diferències amb les armes a la mà. El somni de la República de treballadors de totes les classes, i el període de democràcia, autonomia i llibertat s'havia acabat.

Jaume Valls i Vila

Així caricaturizava l'il·lustrador sabadellenc Grapa les forces de dreta que formaven el Front Català d'Ordre.

Les ceràmiques prehistòriques de Sant Llorenç Savall

Amb motiu de la propera celebració del mil·lenari del nom del nostre poble, des de Lacera ens hem marcat la fita de publicar un llibre sobre la història de Sant Llorenç Savall, des dels primers vestigis de presència humana fins a l'actualitat. Amb aquesta finalitat, una de les primeres tasques que estem tirant endavant és la recopilació fotogràfica de totes les peces arqueològiques trobades al nostre municipi.

En aquest article us oferim un recull fotogràfic de les principals peces de ceràmica prehistòriques llorençanes, així com un breu

anàlisi de com devien viure els primers habitants de l'alta vall del Ripoll en aquella època tan llunyana. Deixant de banda el dolmen de Roca Sareny, a l'estudi del qual ja vam dedicar un extens article al número 7 de la revista (octubre de 2006), els vestigis arqueològics més antics trobats al terme municipal de Sant Llorenç Savall corresponen a diversos fragments ceràmics descoberts en algunes coves de la contrada. Aquestes peces, de gran valor i significació històrica, estan exposats en diferents museus de les poblacions veïnes a Sant Llorenç, concretament a Sabadell i Terrassa.

ELS PRIMERS VESTIGIS DE PRESENCIA HUMANA

No podem estar segurs de l'època precisa en que els humans trepitjaren per primer cop la conca alta del Ripoll. La troballa d'algunes eines lítiques grollerament treballades en diversos punts de l'entorn del massís de Sant Llorenç del Munt, incloent una peça trobada a la vall d'Horta, permeten afirmar que l'ésser humà ja campava per aquestes terres en èpoques tan reculades com el Paleolític¹. Això no obstant, les primeres certes clares d'assentaments humans al territori provenen dels jaciments ubicats a les coves de les parts altes del massís del Munt. En aquest sentit, és especialment rellevant el jaciment de la cova del Frare, al terme de Matadepera, on foren descoberts alguns fragments ceràmics datats del Neolític Antic, fa prop de sis mil anys.

LA COVA SIMANYA

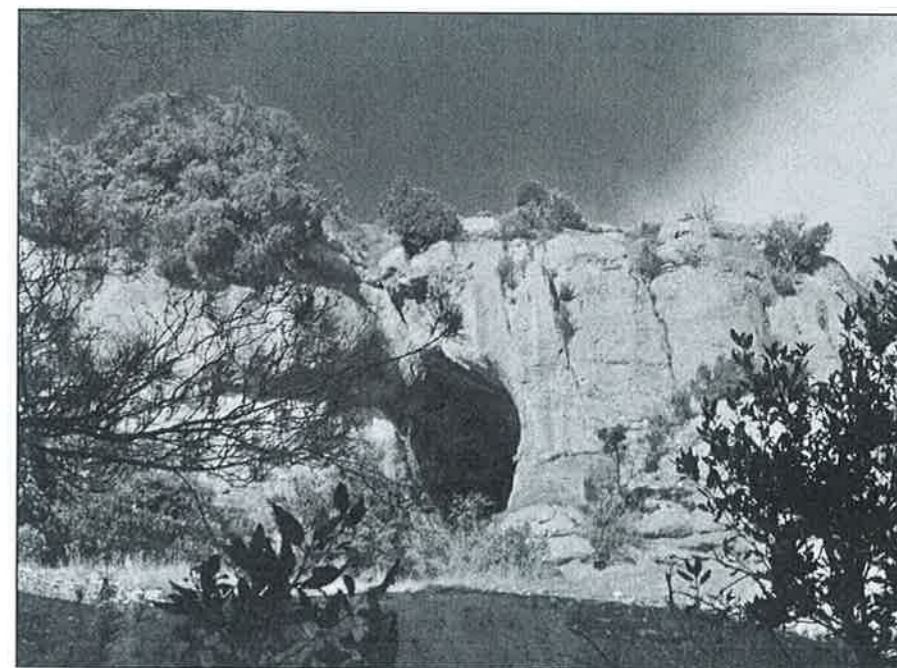
Centrant-nos estrictament al municipi de Sant Llorenç Savall, i deixant de banda el ja comentat dolmen de Roca Sareny, les principals troballes prehistòriques han tingut lloc a l'anomenat "complex de les Simanya", un conjunt de cavitats ubicades a la part alta de la canal del Llor, a la capçalera de la vall d'Horta i a redós del Montcau.

La cova Simanya és la cavitat més

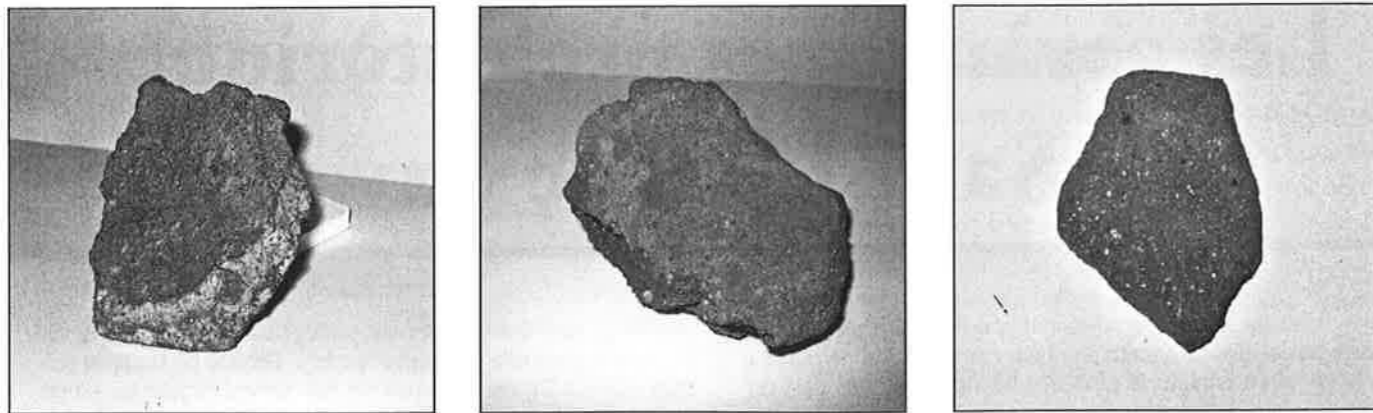
popular de tot el massís de Sant Llorenç del Munt. Coneguda des de temps prehistòrics, el seu nom prové dels vocables llatins "Sima magna", és a dir, cova gran. La cova Simanya fou parcialment excavada als anys trenta del segle passat. La prospecció, realitzada per membres de l'actiu Centre Excursionista de Terrassa sota la direcció de Joan Solà i de Marià Galí, descobrí diversos fragments de ceràmica prehistòrica, ibèrica i medieval. Aquestes troballes posaren de manifest que la cova Simanya fou ocupada pels humans al llarg de tots els períodes històrics de

manera més o menys intermitent.

Els fragments ceràmics conservats de la Simanya que corresponen a l'època prehistòrica són tres. Tots ells, exposats al Museu d'Història de Terrassa (Cartell Cartoixa de Vallparadís), foren datats de l'Edat del Bronze Antic (1800 a 1500 anys abans de Crist). Es tracta de dos trossos de fons d'olles i un fragment lateral, tots ells de textura grollera, d'uns 5 a 8 centímetres de grandària, realitzats amb gra gruixut i amb una cocció força deficitària. Cap de les peces presenta decoració.

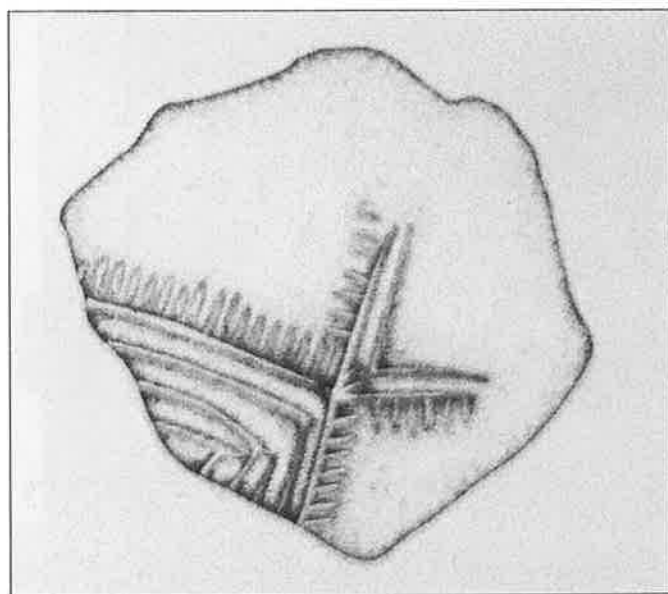
La cova Simanya des de la canal del Llor. Fotografia d'Albert Vicens.

Els tres fragments de ceràmica del Bronze Antic (1800-1500 aC) localitzats a la cova Simanya i conservats al Museu d'Història de Terrassa. D'esquerra a dreta: MdT 2097, MdT 2098 i MdT 2099. Fotografies d'Albert Vicens.

LA SIMANYA NOVA O COVA DE LA CANAL (O DEL TORRENT)

A molt poca distància de la Simanya, i formant part del mateix complex càrstic, es localitza l'anomenada cova Simanya Nova, altrament dita cova de la Canal o del Torrent. A diferència de la seva germana gran, aquesta cavitat no fou descoberta fins l'estiu de 1961. Als anys setanta en Rafel Subirana hi realitzà una excavació parcial que tragué a la llum, entre altres peces, un fragment de ceràmica amb decoració incisa en garlandes datada de l'Edat del Bronze (1800 a 1200 abans de Crist). Es tracta d'una peça de gran bellesa, tan per la decoració com per la fina textura, que actualment resta exposada al Museu d'Història de Sabadell. Malauradament, a banda d'aquesta peça, la resta del material desenterrat durant l'excavació, així com l'informe detallat i la seva estratigrafia, resten inexplicablement perduts.

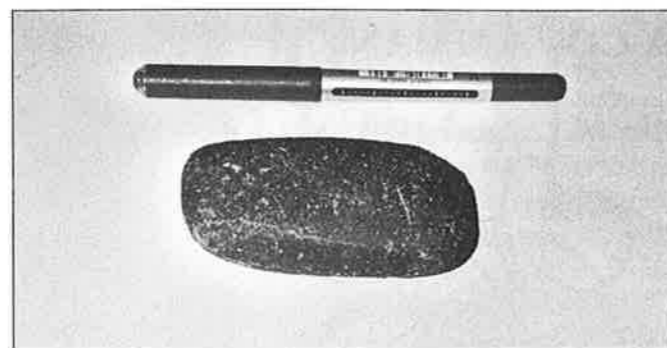
Fragment de ceràmica amb decoració incisa en garlandes localitzat a la Simanya Nova. La peça, corresponent a l'Edat del Bronze (1800-1200 aC), resta exposada al Museu d'Història de Sabadell (MHS 2826). Fotografia d'en Toni Peñarroya.

QUI EREN I COM VIVIEN ELS AMOS DE LES CERÀMIQUES?

Els fragments de ceràmica localitzats a les coves esmentades posen de manifest que l'alta vall del Ripoll fou objecte d'una ocupació humana força primerenca. Aquesta hipòtesi es veu corroborada no només per l'existència del dolmen de Roca Sareny, datat del Calcolític (2200-1800 abans de Crist), sinó també per la gran quantitat d'eines de pedra polida que han aparegut escampades per tot el terme municipal llorençà². Es tracta, en aquest darrer cas, de puntes de destal realitzades amb material divers, sovint importat, i que han estat localitzades fora de context, en camps de conreu o terraplens.

Malauradament, les excavacions realitzades a les coves Simanya i Simanya Nova foren molt parcials i escadusseres, sense la utilització de les tècniques i criteris científics que s'apliquen actualment. És per això que la informació que ens poden proporcionar sobre la societat prehistòrica llorençana és molt limitada. En el futur caldria tirar endavant una campanya seriosa per tal de traure a la llum els secrets que, de ben segur, encara amaguen aquests jaciments.

L'excavació més detallada d'una cova que s'ha dut a terme al massís de Sant Llorenç del Munt correspon al jaciment de la cova del Frare, al terme veí de Matadepera. Per bé que la cavitat cau fora dels límits estrictes de la vall del Ripoll, el seu coneixement ha aportat molta llum a l'hora de conèixer com vivien els homes

Destal localitzada als entorns de la masia del Galí, al nord del terme municipal de Sant Llorenç Savall (trobada realitzada per Miquel Casals i Suades). Fotografia d'Albert Vicens.

La cova del Frare, al terme municipal de Matadepera.

i dones de la prehistòria al massís de Sant Llorenç del Munt, Les conclusions d'aquest treball poden ser aplicades, sens dubte, al cas de la cova Simanya i les seves veïnes.

En el decurs de les diverses campanyes d'excavació realitzades a la cova del Frare³ (finals dels anys setanta i inici dels vuitanta), es desenterrà gran quantitat de material corresponent a una àmplia forquilla cronològica que abastava des del Neolític Antic fins l'Edat del Bronze, així com diversos objectes ibèrico-romans, medievals i moderns. Entre el material recuperat destaca la gran quantitat d'ossos d'animals domèstics, així com esquelets humans, diversos estris lítics i fragments de ceràmica, entre ells algunes peces epicardials del Neolític Antic. De tot plegat, hom ha pogut deduir que fa prop de sis mil anys un nombre indeterminat –però presumiblement baix– de persones ja habitava les coves de les parts altes del massís de Sant Llorenç del Munt. Es tractava de pastors que vivien temporalment a les cavitats i que recorrien el territori amb les seves cabres i xais, cercant pastures fresques que sovint arrabassaven al bosc mitjançant la rompuda de les àrees forestals. El contacte d'aquests grups amb l'exterior (plana del Vallès i més enllà) es posa de manifest gràcies a la presència de determinats materials importats als jaciments: sílex, variscita, petxines⁴... Cal rebutjar, per tant, la idea que es tractés de grups aïllats, econòmicament autàrquics, i pensar més en unes poblacions interconnectades entre elles i amb les comunitats de la plana mitjançant una activitat comercial important.

Ens queda el dubte de si aquestes comunitats de les coves eren unitats de població independents de les de la plana, o bé si es tractava d'habitants dels poblats de la plana que, durant certs mesos de l'any, pujaven a la muntanya realitzant una activitat transhumant de curt recorregut per tornar més tard als poblats baixos d'on eren originaris. L'existència del ja esmentat dolmen

de Roca Sareny fa pensar que, si més no al Calcolític (2200-1800 aC), podia existir un poblat estable al municipi de Sant Llorenç Savall. Aquest nucli de població primerenca devia situar-se, probablement, a les proximitats d'un curs permanent d'aigua, com ara la riera d'Horta o el Ripoll.

Albert Vicens i Llauredó

NOTES:

- Gregori López i Pérez. Probable indústria paleolítica a Sant Llorenç del Munt i serra de l'Obac. I Trobada d'estudiosos de Sant Llorenç del Munt i serra de l'Obac. Diputació de Barcelona, 1987.
- Tenim constància de la troballa de diverses eines lítiques a la vall de Mur, al Galí i, fins i tot, a les rodalies de l'actual nucli urbà. Algunes d'aquestes peces són de basalt, una roca d'origen volcànic inexistent a la vall del Ripoll.
- Per conèixer millor aquestes campanyes, així com una visió global de la prehistòria al massís de Sant Llorenç del Munt, val la pena consultar els treballs de l'Araceli Martín.
- Un altre dels jaciments parcialment excavats al massís de Sant Llorenç del Munt és la cova de les Ànimes, dins el terme de Matadepera però abocat a la vall del Ripoll. En aquesta cavitat es localitzaren gran quantitat de rodelles de petxina, presumiblement utilitzades per a la fabricació de collarets. L'abundor d'aquestes peces al jaciment ha fet pensar en l'existència d'una manufactura estretament vinculada a la plana del Vallès.

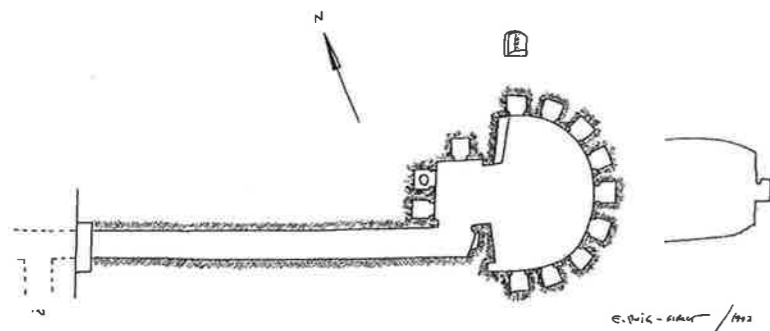
Quatre coses sobre l'Hipogeu de plaça

Durant les obres de reforma de la Plaça Major realitzades el 1982 es descobrí un túnel subterrani que, arrencant al costat mateix de cal Ramon, s'enfonsava en el subsòl fins a desembocar en una petita sala circular ubicada justament sota Plaça. La descoberta causà gran rebombori al poble, essent molts els llorençans que s'aventuraren dins d'aquell catau amb ànim investigador. L'endemà de la tro-

balla, un equip d'arqueòlegs hi realitzà una visita d'urgència i en redactà un informe. Tot seguit, tenint en compte el perill d'ensorrament amb que amenaçava el recinte, l'accés al túnel fou tancat amb una planxa metàl·lica. No fou fins l'any 1993 que un altre equip d'investigadors hi penetrà, traçant la planta que reproduïm més avall i fent la descripció que us oferim tot seguit.

“La “gruta” artificial consisteix en un tram rectilini de galeria (passadís que originalment era més llarg i començava dins de cal Ramon) desembocant en un petit vestíbul quadrangular que dona accés a una cambra semicircular molt ben treballada. L'accés al vestíbul esmentat forma un arc amb motllura i a les parets del recinte s'hi troben tres fornícules quadrades, també amb arc o motllura, existint dins d'una d'elles una mena de gresolet excavat al propi terreny.

La cambra semicircular fa uns tres metres de diàmetre i entorn a l'hemicicle presenta nou fornícules treballades i situades amb precisió matemàtica, a més d'un podi o prestatge a ambdues bandes. L'alçària màxima és d'uns 1,70 metres. La factura és de fang lliscat i presenta una perfecció extraordinària en un subterrani d'aquest tipus. Al llarg del seu recorregut s'hi troben grafits de difícil interpretació, entre els quals cal destacar una xarxa linial irregular formant quadrícula, una llestra R (o tal vegada B), reiterada i una data 17??, tot gravat a poca profunditat amb un objecte afilat.”¹

Les conclusions dels investigadors foren que la troballa corresponia a un hipogeu (espai subterrani excavat a la roca) datat, presumiblement, del segle XVII o XVIII i amb funció desconeguda. L'existència de les dotze petites cavitats, similars a menudes capelles, així com la proximitat a l'actual església, fa pensar que la seva funció original devia estar relacionada amb alguna mena de culte religiós. En altres indrets de Catalunya, i també del sud de França, s'han trobat hipogeus de característiques similars, però que l'estat de conservació del de Sant Llorenç és excepcional. A la veïna població de Castellar del Vallès, sense anar més lluny, es coneixen mitja dotzena d'espais similars.

Deixant de banda la funció original per a la qual fou dissenyat, l'hipogeu degué ser reutilitzat en múltiples ocasions, probablement com a fresquera on emmagatzemar aliments, fins que la seva existència caigué en l'oblit, de manera que ningú del poble en tenia memòria. Tampoc a l'Ajuntament hi havia constància escrita coneguda de la seva existència. Això no obstant, mercès a l'exhaustiva recerca de les actes municipals del segle XIX que realitzà en Jaume Valls i Vila, va aparèixer una breu referència que aporta un xic de llum al misteri que envolta l'hipogeu de Sant Llorenç Savall.

En una acta del 1861, on es posa de manifest la preocupació de l'Ajuntament per l'estat deplorable de Plaça, podem llegir:

“Uno de los puntos cruciales de que debe ocuparse el Ayuntamiento es el arreglo, ensanche y explanación de la plaza pública de esta villa, que consiste en destruir y sacar de ella el fúnebre y raro calabozo subterráneo que existe debajo de la misma plaza desde tiempo immemorial, conocido con el nombre de cárcel (...) También la justicia de destruir tan funesto y lúgubre calabozo que presentándose a la vista de todo transeúnte que pase por esta villa es objeto de asombro y admiración en permitir la existencia de tamaño espectáculo. Que arreglándose con dicho medio la plaza, se mejoraría también la fuente pública que al lado del expresado calabozo existe. Existe un medio para sufragarlo y es proceder a la venta de las puertas de la fortificación de esta villa que se construyeron durante la última guerra pasada...”²

En una clara referència a l'esmentat hipogeu, el text posa en relleu que a mitjan segle XIX el subterrani no solament era conegut de tothom, sinó que era utilitzat habitualment com a presó. Podem imaginar-nos les condicions infrahumanes que devien sofrir els reclusos, entaforats en aquell espai reduït i insalubre. No és d'estranyar, doncs, que l'autor del text anterior reclamés la supressió d'aquell tracte vergonyós que gairebé rebaixava les persones a la condició de bèsties.

Albert Vicens i Llauradó

NOTES:

- Esteve Prat i Enric Puig: Les grutes de Castellar. Plaça Vella (Publicació de l'Arxiu d'Història de Castellar) nº 35 (abril de 1993). Castellar del Vallès.
- Arxiu Municipal de Sant Llorenç Savall (actes de l'Ajuntament).

Fotografia de l'interior de l'hipogeu

Homenatge al mestre Gras

El 16 de setembre de 1956, fa poc més de 50 anys, va tenir lloc un fet singular i molt especial a Sant Llorenç Savall. Tots els antics alumnes del Mestre Josep Gras i

Casasayas es reuniren i organitzaren una fantàstica festa d'homenatge al mestre que tantes coses els havia ensenyat de petits.

Portada de les memòries que es feren sobre la data de la festa d'homenatge al Mestre Josep Gras.

En un butlletí que ens ha arribat recentment sobre aquesta celebració, se'ns explica detalladament com es desenvolupà aquest acte, des de que el arribà al poble fins que el Mestre Gras feu les paraules de cloenda de l'acte.

Després d'assistir a una cerimònia a missa recordant als alumnes del Mestre Gras que havien mort, ell i els seus deixebles es dirigiren cap al Col·legi de les Hermanas Carmelitas. Des d'allà, després de visitar les classes i parlar amb les germanes responsables, es dirigiren cap a la Casa Consistorial on l'ex alumne del Mestre Gras, Llorenç Valls, ensenyà els plànols dels projectes que estava portant a terme l'Ajuntament. Després de passejar una estona pel poble, es dirigiren cap a l'escola, on recordaren les

classes del Mestre Gras en els seus anys de joventut i, finalment, visitaren la Bodega Savall on parlaren amb Joan Margenat i Jaume Roma, el patronat i l'Ajuntament. Des d'aquí anaren ja cap al Royal a dinar. Allà, després de dinar, regalaren al Mestre Gras un àlbum de firmes i un rellotge d'or, acompanyat d'algunes cançons entonades pels seus mateixos alumnes i algunes paraules com les de Mn. Joan Noguera i el seu ex alumne Llorenç Roma. La cerimònia acabà a la Font de l'Aixeta on es donaren les últimes paraules de commemoració al Mestre i on s'acomiadaren entre ells entre llàgrimes i dolor. Les últimes pàgines d'aquestes memòries reproduïxen algunes de les paraules i lletres que s'intercanviaren amb el Mestre Josep Gras en aquesta celebració

tan esplèndida, acabant amb les paraules que digué el Mestre Gras en acabar la celebració.

Joan Jané Muñoz

Lliurament dels presents al Mestre Josep Gras durant el sopar de la seva festa d'homenatge.

Fotografia de grup on podem veure tots els assistents a la festa d'homenatge al Mestre Gras, la majoria dels quals, antics alumnes seus. La foto és feta davant de les Escoles Nacionals.

Maleïts impostos

Arreu del món podem trobar les més inversemblants i inimaginables càrregues fiscals; i és que en el transcurs del temps, els governants han esmolat l'ingeni per adaptar els impostos

a les millors possibilitats recaptadores; deixant de banda qualsevol mirament moralista entre si són justos o no i quasi sempre amb una vessant lucrativa amb benefici d'uns pocs.

El delme és un impost religiós, el seu origen és jueu; però molt aviat el cristianisme el va adaptar per finançar l'Església. Aquest fou cobejat per la noblesa i la jerarquia eclesiàstica en el feudalisme de la societat catalana; ja que aquest tribut era el més eficient i pesat sobre els productes obtinguts pel pagès. Aquesta contribució tenia un caràcter anual i proporcional que consistia en recaptar la desena part dels productes del camp i dels ramats; normalment sense descomptar les llavors necessàries per garantir el cicle reproductiu.

En l'edat mitjana, els camperols, a part dels delmes, tenien un altre munt d'exaccions (impostos/obligacions) fiscals, com eren les càrregues de prestació personal, fent de mà d'obra en els conreus i altres tasques senyorials; la cavada consistia en l'obligació d'anar a cavar les vinyes, la jova que equivalia a un dia d'anar a llaurar; la femada era el deure d'anar a fertilitzar les vinyes. En la recol·lecció del cereal també tenien les obligacions de la segada i la batuda. Els pagesos que eren propietaris d'animals tenien la tragina, que consistia en transportar productes agraris o materials de construcció en profit del senyor. L'alberga era el dret que tenia el senyor feudal de fer-se hostatjar gratuïtament juntament amb acompanyants i cavalls per les cases dels pagesos.

La utilització d'altres propietats de l'Església i dels senyors feudals, com podien ser: molins, fargues, forns, etc., escanyaven una mica més a la pagesia.

En l'època actual, si bé alguns dels censos o recomptes de població que es fan tenen objectius estadístics, socials o científics, el cert és que la majoria es fan

amb objectius econòmics, i especialment amb objectius fiscals. A la baixa edat mitjana, època a què es remunten els primers recomptes de població que s'han conservat al nostre país, era impensable abordar una tasca d'aquest tipus per motius científics o filantròpics, i tots els censos es fan per motius estrictament econòmics. Quan les corts, per exemple, ofereixen un subsidi al rei, necessiten repartir-lo o repercutir-lo de forma equitativa entre els habitants de les diferents jurisdiccions i dels diferents comtats o de les diferents vegueries i per tant necessiten saber quanta gent hi ha i què pot pagar, per tal d'establir quant han de pagar, i a nivell de jurisdicció o de parròquia passaria el mateix. Són sempre recomptes interessats, utilitaris, necessaris per a la gestió i la subsistència econòmica de les entitats o institucions que els porten a terme o els fan portar a terme.

Els grans censos de població es comencen a elaborar, al nostre país, el segle XIV. Els més interessants i més importants, per tal com abasten zones àmplies, són els fogatges.

Els fogatges o fogatjaments són relacions de focs, distribuïts per localitats, termes jurisdiccionals o demarcacions superiors, elaborades per portar a terme l'exacció de la imposició anomenada també fogatge. Aquesta imposició l'establien les corts generals per pacte amb el rei, i es podia fixar o bé en un tant per cada foc o bé en una quantitat total, que era la que s'havia de repercutir de forma més o menys proporcional entre els diferents focs de les diferents localitats o demarcacions, a través de les talles.

El concepte de foc equival, fins i tot

quant al sentit del mot, al de llar. Un foc era cada casa o habitatge susceptible d'entrar en aquest recompte o repartiment, i aquesta mateixa definició ja reflecteix que fins a cert punt era un concepte que podia variar. Efectivament, a vegades se n'excloïen els pobres que no podien de cap manera fer front a cap pagament, o altres vegades se n'exclou els clergues, o els jueus, o els musulmans. Alguna vegada fins i tot es comptabilitzen com a focs els masos rònecs i deshabitats, que en sentit estricte no constitueixen llars, si les seves terres eren conreades.

El criteri que s'apliqués en el concepte de foc influïa a l'hora d'establir la relació de focs, de fer-ne el recompte. Cal tenir en compte, que si l'exacció s'havia fixat a tant per foc era de la rigorositat de l'establiment dels focs que en depenia la quantitat total i havien de ser els agents del rei els que havien de procurar que els focs fossin els més possibles, mentre que si el que s'havia fixat era el total, probablement eren els propis afocats els que tenien interès perquè ningú no s'escapés del recompte ja que així els havia de tocar una part menor.

En el número 11 del butlletí: Lacera, en Jaume Valls, anomena els focs de Sant Llorenç Savall, de la vegueria de Barcelona, corresponents al cens de 1553.

1 Ginebra, R.: Els focs de jurisdicció eclesiàstica i el procés de recaptació del... Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, 2005.

Ignasi Catalan i Llopart

El Mil·lenari de Sant Llorenç Savall

Ja ha començat el compte enrera per a la commemoració de la primera referència documental del nom de Sant Llorenç Savall, l'any 1010.

El logotip que reproduïm de l'artista Miquel Martínez "Quelot" il·lustrarà les moltes activitats que es desenvoluparan durant tot el proper any, organitzades amb molta il·lusió per les entitats llorençanes amb la col·laboració de l'Ajuntament.

Des de l'entitat LACERA hem ofert tota la nostra col·laboració en aquest Mil·lenari i preparem diverses edicions especials de la revista, un llibre de la Història general del poble, i una exposició itinerant de síntesi.

A tothom que participa en aquesta commemoració extraordinària, molts ànims.

VISITA A L'AGELL PER FESTA MAJOR

Estem preparant una visita guiada a l'Agell –sortosament recuperat– per a la propera Festa Major de primers de setembre. Constituirà un motiu de joia descobrir plegats que guarden encara les velles parets del mas, ara protegides de les inclemències per un nou sostre. Ja informarem de l'hora i les condicions de la visita.

FOTOGRAFIES HISTÒRIQUES

Estem recollint per escanejar-les i retornar-les tot seguit, fotografies històriques del poble per a poder il·lustrar les postres publicacions. Ens interesen tant fotografies de personatges del segle XX, com imatges del poble, de grups humans, de masos, paratges, etc.

Us agraïm s'antuvi la vostra col·laboració en recuperar aquesta part important de la memòria i el patrimoni històric de Sant Llorenç Savall.

Consulteu el lloc web:

<http://lacera.entitatssavall.cat>